

G. Ignacij Hladnik je izdal zopet nekaj skladb za cerkvene zборе. Svojemu učitelju p. Angeliku Hribarju v spomin je posvetil enoglasen „Requiem“ (op. 52. Cena 1 K). Skladba je jako lahka, deloma recitativna, prav primerna. Čisti dohodek je namenjen za spomenik pokojnemu skladatelju p. Angeliku Hribarju. — Za postni čas dobro došle so „Postne pesmi“ (op. 54. Cena part. 1 K 20 v). Deset jih je, vse so dostojne, polne pravega liturgičnega duha.

„Božična slavospēva“ (op. 53. Cena 1 K) za solo in zbor pa sta prav božično vesela in slovesna. Vse skladbe jako priporočamo. Pridnost in nadarjenost skladateljeva se vidita v njih.

Idrijske narodne pesmi. Nabral za moški in mešani zbor ter harmonizoval Zorko Prelovec. Vse ravno niso narodne (n. pr. „Po gozdu...“), druge niso samo idrijske (n. pr. „Šuštar nočem biti“), zbirka ni dovolj izbrana, da bi mogli te pesmi priporočati.

To in ono.

Naše slike.

Stoletnico rojstva maršala Radeckega je slovesno praznovala vsa Avstrija lansko leto, zlasti pa zaslužni veterani, ki so še preostali iz krvavih bitk v Italiji. Slovenci imajo Radeckega še v živem spominu in narodna pesem še priča, kako se je priljubil slovenskim vojakom „oče“ Radecki. Nabrali smo nekaj slik iz teh borb, da jih podamo slavnemu vojskovodji v spomin.

Eden najdrznejših udarcev, s katerimi je Radecki krotil uporne Italijane, se vidi na naši sliki: Radecki v gledišču della Scala v Milanu (str. 108 in 109) „Italia farà da se!“ — Italija se bo sama osvobodila! To geslo je izrekel Mazzini in je z njim razvnel italijansko bojevitost. Vsa Evropa je bila v sredi preteklega stoletja polna prevratnih idej, ki so jih gojila skrivna društva, pripravljajoča revolucijo. Posebno Italija je bila polna srda na Avstrijo; z bodali, s trupom in z bombami so delali Mazzinijevi agenti. Pa prišel je v Italijo maršal Radecki, ki je znal neustrašeno krotiti razbrzdane duhove.

V Milanu je bilo središče avstrijske moči, pa tudi središče revolucionarne agitacije. Vse prebivalstvo od župana do zadnjega branjevca, učenjaki, umetniki, mladina, in tudi ženstvo — vse se je zarotilo proti avstrijski vladi. Z enim udarcem so se hoteli iznebiti najprej avstrijskih častnikov. Načrt je bil sledeči: Med glediško predstavo v največjem milanskem gledišču zažari raketa s strehe. To je znamenje k splošnemu upor. V ložah in v parteru planejo Italijani nad Avstrijce in jih pomore, in odtod se nadaljuje krvavo delo po vsem mestu.

A Radecki je o pravem času izvedel za ta naklep. Gledišče je bilo polno praznično oblečenega občinstva. Prišli so plemiči in odličnjaki, in mnogo dam v dragocenih oblačilih, obsutih z biseri. Pod obleko pa so imeli skrita bodala in pištole.

Prvo dejanje je minilo. Malo je bilo še Avstrijcev v gledišču. Več so jih pričakovali k drugemu dejanju. Orkester zaigra in zastor se dvigne. Pritajeni vzkliki strahu in groze se oglase po gledišču in vsi gledajo okameneli na pozornico. Kaj vidijo? Na pozorišču so postavljeni topovi in topničarji stoje ob njih s prižganimi luntami. Čez celo pozorišče kleči vrsta vojakov z namerjenimi puškami, in za njo stoji druga vrsta, tudi pripravljena, da strelja na občinstvo.

Radecki je ugnal Mazzinija!

Kraljeva loža pri pozorišču je bila temna. Naenkrat se razsvetli in v njej se prikaže Radecki v generalski uniformi s klobukom na glavi in zakliče z gromovitim glasom, kakor

je komandiral v bitkah: „Če se zgodi le najmanjše nasilstvo, dam streljati! V desetih minutah mora biti gledišče prazno! Od danes ne bo več nobene predstave. Pri izhodu bo občinstvo preiskano. Pri komur se najde orožje, pride pred vojno sodišče. Nad celim mestom proglašam preki sod!“

Zunaj se čujejo glasovi avstrijske vojaške godbe.

Vse hiti prestrašeno proti vratom, kjer so avstrijski vojaki vsakega preiskali. Pred Radeckega so prinesli na stotine bodal, ki so jih našli v ložah in pod sedeži. Zdaj so Italijani vedeli, da se z Radeckim ni šaliti. Upor po celem mestu je sicer završal, a Radecki ga je ukrotil s svojo neustrašenostjo.

Druge slike nam kažejo prizore z vojnih pohodov Radeckega. Pri sv. Luciji je bil prvič v ognju naš cesar Franc Jožef I., ki je tedaj služil kot mlad polkovnik pod očetom Radeckim. Poln spoštovanja do pokojnega maršala hrani njegovo sabljo v svoji posvetovalnici.

Kraljevi umor na Portugalskem. Zopet je velik zločin pretresel svet z grozo in strahom pred brezvestnimi ljudmi, ki hočejo v divji strasti sedanje državne oblike izpremeniti, a ne pomislijo, da se iz krivice ne more roditi nič dobrega. Portugalski kralj don Karlos si je s svojo zapravljivostjo nakopal nevoljo ljudstva. Bil je dober človek, rad vesel, ljubil je umetnost, zlasti godbo, na denar pa ni znal paziti, zato si je nakopal dolgove, ki jih ljudstvo ni hotelo več za njim plačevati. Republikanci so mislili, da je prišel zdaj pravi čas zanje. Minister Ioao Franko je z ostrimi naredbami hotel zatreti republikansko gibanje, pa je s tem pospešil katastrofo. Dne 1. februarja, ko se je pripeljala kraljeva rodbina v mesto, jo je čakala tolpa morivcev, ki je začela streljati in je ustrelila kralja don Karlosa in najstarejšega sina Ludovika Filipa. Tudi kraljica Amalija je bila na vozu, ki je izgubila ob isti uri soproga in sina. Republikancem se pa ni posrečil njihov naklep, kajti takoj je prestol zasedel mlajši nedoletni sin Karlosov Manuel II., ki je imenoval nove ministre. Strašni zločin je v celi državi naredil globok vtisk. Zdi se, da se je ljudstvo zgrozilo nad republikanci in da bo ostalo zvesto monarhiji, vendar tli pod pepelom, in nihče ne ve, kaj zakriva bodočnost.

Zubrinici se dvigajo nad Kolpo nasproti Vinici. Vinica je na Kranjskem, rojstni kraj Tomšičev. Kolpa meji med Kranjsko in Hrvaško.

Tretja ruska duma je mirnejša od prvih dveh, čemur se ni čuditi, če pomislimo, kak volivni red je vlada določila zanje. Naši slikarji nam kažejo voditelja konservativcev protoireja Evlogija in voditelja konstitucionalne demokratske stranke, takozvanih „kadeťov“, dr. F. N. Miljukov.

Novi hrvaški ban Pavel Rauch (str. 139.) je zasedel svojo stolico. A Zagrebčani so ga pozdravili z burnimi protidemonstracijami. Z novimi volitvami si je hotel ban utrditi stališče, pa se mu ni posrečilo. Od svojega očeta, ki je bil tudi hrvaški ban, pravijo, da je podedoval „železno roko“.

Nobel, slavni iznajditelj dinamita (glej str. 89. v drugi številki „Dom in Sveta“), je svoje velikansko premoženje zapustil v kulturne in znanstvene namene. Spomenik, ki so mu ga postavili v Hamburgu, nam kaže idejo njegovega življenja: Prosveta se dviga iz razdirajoče sile, ki ji jo je podjarmila.

PORTUGALSKA KRALJEVA RODBINA: KRALJ KARLOS I. IN PRESTOLONASLEDNIK LUDOVİK FILIP, OBA UMORJENA, IN KRALJICA AMALIJA.

Dva Gregorčičeva večera je priredila „Glasbena Matica“, pri katerih so se pele izključno le skladbe, zložene na Gregorčičeve besede. Bil je krasen glasben vžitek, poln miline in onega ljubeznivega duha, ki veje iz Gregorčičevih poezij. Posebno so uspele nove skladbe g. Försterja, o. Hugolina Sattnerja in Jakoba Aljaža, ki so pomnožile naš umetniški repertoar z novimi efektnimi točkami. Dr. Ilesič je v poetičnem govoru slavil Gregorčiča.

G. Marko Rašica, mlad talentiran slikar, je razstavil zbirko svojih slik v „Katoliški Bukvarni“. Realizem v por-

tretilih in fino opazovanje v pokrajinah dičita slike mladega Dubrovčana; najbolj so nam ugajale morske slike od dalmatinske obale.

Koncerti moravskih učiteljev. Moravski učitelji so si osnovali svojo izborni pevsko zvezo, ki je dosegla izredno višino popolnosti. Božične počitnice je porabilo to društvo za izlet na jug in je koncertiralo v Ljubljani in v Trstu. Krasota glasov, originalnost v prednašanju, zlasti pa velika preciznost in disciplina zbora pod vodstvom prof. Vacha so uprav očarale naše občinstvo, katero je videlo in slišalo tu posnemanja vreden zgled.

Konstantin Veličkov, bolgarski pisatelj in bivši naučni minister, je 17. novembra nagloma umrl v Grenoblu na Francoskem. Odpeljal se je iz domovine v tujino, da bi živel tam do svoje smrti, ali dolgo ni čakal. Pred nedavnim so bolgarski listi poročali, da je Veličkov v sofijskem gledališču pri predstavi neke ruske igre Ostrovskega začel kričati in tarnati nad svojo domovino, ki je njene urade primerjal k opisanim razmeram v igri Ostrovskega. Videlo se je, da sloveči književnik in politik bolgarski ni več zdrav, ker njegovi živci so bili bolni. Porodil se je l. 1856. in se je izobrazil v turških zavodih zlasti v carigradskem liceju. Dovršivši študije je postal doma učitelj. Udeležil se je bolgarske vstaje, a bil je vjet in zatvorjen v odrinsko ječo. Evropska komisija ga je oprostila. L. 1879. je postal poslanec in začel izdajati političen list „Naroden glas“. Leta 1896. je postal minister v liberalno-narodnem kabinetu dr. K. Stojlova. Pred nekoliko leti je ustanovil literarni list, ki pa ni dolgo izhajal. Izpod njegovega peresa je izšlo nekoliko dram („Svetoslav i Nevenka“, „Otečestvo“) in romanov („Angelina“, „Ninčenzo“, „Listi iz Rima“). Veličkov je tudi mojstrsko prevel Dantejev „Pekel“ in Shakespearjevega „Hamleta“. Kot pisatelj je bil Veličkov eden izmed najbolj nadarjenih predstavitev bolgarske sodobne ideje: Obenem z Vazovom je bil ustanovitelj tiste nove smeri v bolgarski književnosti, ki je povzdignila bolgarsko slovstvo k stopinji, na kateri se danes nahaja. Telesne ostanke umrlega slavnega književnika so prepeljali v Sofijo in pokopali z veliko častjo. Mir na praha mu!

OS 9630

Fr. Št.

Svatopluk Čech.

V Pragi je umrl dne 23. februarja t. l. veliki češki pesnik Svatoopluk Čech. Za dva dni je prekoračil svoje 62. leto. Ko je praznoval svojo šestdesetletnico, je dobil mnogo čestitk, med njimi tudi eno od tedanjega učnega ministra Bienerttha. „To je dobra sprememba,“ je dejal Čech, „da zdaj tudi ministri čestitajo češkemu pesnikom.“ Vedno ni bilo tako, in Čech je bil izmed prvobornih, ki so se bojevali za pravice češkega naroda po geslu:

Jen krokem zmužilým dál, k velké, jasné metě,
ven z šiku našeho, kdo skubrá zbáběle —
necht v bouři nepřátel jsme sami v širém světě:
výš čela bez bázně a k předu vesele!